

קהילת ראש הגבעה

בנשיאות מורינו הגאון הרב דניאל בלסקי שליט"א

זמנים

6:40	הדלקות נרות שביעי של פסח וערב שבת
7:00	מנחה שביעי של פסח וערב שבת
7:39	מעריב שביעי של פסח
	דרשה הרב יצחק ספטימוס שליט"א
9:24	סוף זמן קריאת שמע
9:15	שחרית
9:45	ברכו
2:00	חברת תהילים
6:50	מנחה שבת
	~ שלוש סעודות ~
8:04	מעריב מוצש"ק
8:32	מעריב ר"ת מוצש"ק 72

זמנים

9:56	סוף זמן אכילת חמץ
11:18	סוף זמן סריפת חמץ
6:35	הדלקות נרות
6:55	מנחה וקבלת שבת
	דרשה הרב יצחק ספטימוס שליט"א
9:22	סוף זמן קריאת שמע
9:35	שחרית
10:00	ברכו
2:00	חברת תהילים
2:25	חברת מחודדים בפ"ך
6:45	מנחה
7:58	מעריב
	בימי חול המועד
9:15	שחרית

A Vort from the Ruv

Rabbi Daniel Belsky, shlit" a

Yachol M'rosh Chodesh. This month is like no other month. This month is Lachem. The Netziv notes (Shemos 12-2) that since the Jewish people were "created" in this month - with the exodus from mitzrayim - therefore every year brings a renewal of this in this month. The month brings a strengthening of our service to Hashem by retelling the events; thus causing a deepening of our faith and trust. Habakuk based all of the Torah on faith and trust (Macos 24a). We began with Avrohom Avinu - V'Heemin (Breishis 15-6) and we will close with the ultimate redemption - TashuRI MeRosh Amana (Shir Hashirim 4-8). The Chag is referred to as Pesach. This term has many layers of meaning. On the surface it means to hop - and / or - to show compassion (Rashi Shemos 12-23). However the term also carries a note "to speak". It is a contraction - Peh Sach. Speaking is the imperative. The obligation is riveted on the Matzoh. On the Korban Pesach itself. However it encompasses the entire month. Col HaMarbeh Lesaper Harei

Ze Meshubach. The Chachomim in Bnei Berak spent all night. The Chinuch (mitzvah 306) would extend it to the whole following day. We are commanded to mention it every day. A person is controlled by his actions. Even more so is he defined by what he praises. Rabeinu Yonah makes a point of this. What we consider important - imperative - defines us. We have been taken out of mitzrayim. This is profound. We are told not to behave like "them" - C'Maaseh Eretz Mitzrayim Lo Saasu (vayikra 18-3). This is much more easily said than done. We are inundated by the surrounding culture. We act and speak and think like them. However we have been given the strength and support to break with all this. We were taken out by Hashem - and He remains present in our lives. This presence is our pillar of strength. This is the essence of Pesach. Zman Cheiruseinu. We need only to relate to it. Internalize it. Speak about it. The whole night of Pesach resolves around this. Col Shelo Amar Shelosha Dvarim Eilu Lo Yatza Yedei Chova (Pesachim 116a). May we all merit. Amen

משכו וקחו לכם - משכני אחר כך נרוצה

הרב משה רוט שליט"א

הוא ירגיש את עול-התפקיד ועוצמתו.

א. בליל הסדר אנו יוצאים 'עתה' ממצרים, התחושה שממלאת אותנו היא של זכייה בפיס. זכינו בשחרור פתאומי ומהיר. כאשר האדם מלא בחוויית השחרור, הוא איננו מסוגל להתייחס לשום עניין-שולי מרגיז. מי שזכה בפייס ונוסע עתה באוטובוס לקבל את הפרס הגדול, לא ירטון על הצפיפות באוטובוס, לא יתרגז עם אי-מי ידורך על רגלו מתוך הדוחק, הרי עכשיו חייו הולכים להשתנות, הוא נוסע באוטובוס למשרדים הראשיים של מפעל-הפיס ועומד לחזור משם בלימוזינה מפוארת... למחרת, אנחנו קולטים את גודל התפקיד שקיבלנו. לא סתם השתחררנו מעולו האכזרי של פרעה, כי אם הפכנו בבת אחת למרכז-העולם, 'מקימי מעפר דל, מאשפות ירים אביון - להושיבי עם נדיבים, עם נדיבי עמו'. נהיינו לעם-סגולה, עיני כל העולם אלינו, עלינו האחריות להשפיע שפע אלוקי על היקום כולו. למחרת אנחנו מתחילים לספור חמישים יום לקבלת התורה, לקיום העולם.

האחריות הזו מביאה אותנו לכובד ראש, כמוכן. אנו מבינים כמה עוצמה טמונה בכל מעשה שלנו, אנו חרדים ויראים מלהיכשל בתפקיד שלנו. כבר בזמן מתן תורה, שבועות ספורים לאחר השחרור הנפלא, אמרו בגמרא שגופם של ישראל היה מתחמם יותר מגופם של הגויים מתוך שישראל דואגים במצוות ומתחמם גופם בחרדה לקיומם כראוי (עיין שבת פ"ב). כך אנו נראים למחרת הפסח. מתחילה תקופה רצינית של ספירת העומר, הכנות גדולות ונשגבות, היטהרות והעפלה לפסגות. בליל הסדר לעומת זאת, אנו מרגישים את פריקת עול הנוגש, את מתיקות השחרור, את עוצמת הזכייה בפייס שנפלה בחלקנו! אם בחג הסוכות ישבור ילדנו, זאטוט שובב, את האתרוג המהודר שעמלנו ימים למוצאו, אנחנו בוודאי נצטער מאד. שכן אנו יודעים את משמעותו העצומה של האתרוג, את אחריותנו לקיום המצוה כראוי. אבל -

אם בליל הסדר ישבור ילדנו, זאטוט שובב, את המצה המהודרת שעמלנו שעות עליה, אנחנו נחייך ונאמר 'העיקר שיצאנו ממצרים...' הכל מתגמד מול השינוי האדיר שמתרחש ברגעים אלו. אנו זוכים מחדש בחירות שלנו.

ב. איך עושים את זה? איך מצליחים להרגיש משוחרר ועולץ? הרמב"ם גילה לנו את התשובה. במקום לכתוב: חייב אדם 'לראות' את עצמו כאילו יצא עתה ממצרים, הוא כתב: חיים אדם 'להראות' את עצמו כאילו יצא עתה ממצרים. איך שאדם 'מראה את עצמו' כך הוא 'רואה את עצמו'. אחרי המעשים נמשכים הלבבות. החסידים אומרים 'האמנתי - כי אדבר', אם אדם מדבר אמונה הוא לאט לאט קולט אמונה. זקני המחנך רבי יעקב דב רוט זצ"ל דקדק כך מלשון הכתוב 'בפיך ובלבבך לעשותו', קודם כל 'בפיך' ואח"כ 'בלבבך'.

אני מלמד איפוא את החתן לא להתייחס לטרדות החיצוניות ולא לטרדות הפנימיות-נפשיות, הוא צריך לומר לעצמו ולאחרים 'העיקר שאני מתחתן עם הכלה היקרה שלי, אני זוכה בפייס, כל השאר - בנוס...' ככה זה בליל הסדר, אנחנו צריכים להתרגל לפזם שוב ושוב 'העיקר - שאנו יוצאים היום ממצרים'. האמירה הזאת היא קיום מצות עשה הגדולה של לילה עצום זה: להראות את עצמו כאילו יוצא עתה ממצרים.

שנזכה לצאת מאפילה לאור גדול ומשעבוד לגאולה ולומר לפנינו שירה חדשה.

א. הקב"ה זיכה אותי לעסוק בהדרכת חתנים לקראת יום נישואיהם. אחד העניינים המאתגרים שאני מנסה ללמד אותם הוא כיצד להתמודד עם 'תקלות' ו'שיבושים' במהלך יום-החתונה. דוקא בזמן הכי שמח בחיי האדם, היום הגדול והחשוב והמשפיע ביותר בחייו, מקבל השטן רשות להסיח את דעתנו בכל מיני תקלות. הגמרא קוראת לזה 'לית כתובה דלית בה תיגרא', אין חתונה בלי מריבות. זה יכול להיות חיכוכים בין מחותנים, איחור של המסדר-קידושין, היעדרות של חברים, הפסקת חשמל באולם... ועוד ועוד, אבל יותר מאתגרת היא ההתמודדות מול הקשיים שבתוך הלב של החתן: חוסר מצב רוח, פליאה 'למה אני לא שמח מספיק', רגשות שליליים של אכזבה, עייפות גדולה מחמת נדודי שינה בלילות קודמים, לחץ ועצבים... ועוד ועוד.

ליל הסדר הוא ליל החתונה שלנו. הקב"ה לוקח אותנו מתוך תומאת מצרים אליו, זהו זמן ה'קידושין' של כנסת ישראל, משם אנו יוצאים לעבר החופה שלנו - מעמד הר סיני, שם מתרחשים ה'נישואין'. גם בלילה נשגב זה היצר הרע מנסה להסיח את דעתנו בכל מיני 'תקלות': יין שנשפך, ילדים מתקוטטים, מצות נשברות, חרוסת ששכחו להכין, מקום-ישיבה לא נוח, אורח שלא מפסיק לדבר... ועוד ועוד. אבל יותר מאתגרת היא ההתמודדות מול הקשיים שבתוך הלב: חוסר מצב רוח, פליאה 'למה אני לא מתרגש כראוי', רגשות שליליים של אכזבה, עייפות מחמת חוסר שינה בימים הקודמים, כעס, לחץ ועצבים... ועוד ועוד.

מה עושים?

אני מלמד את החתנים להתמקד בחתונה עצמה. לומר לעצמו 'מה אכפת לי מהתזמורת / מהחברים / מהצלם - אני מתחתן עכשיו עם כלתי היקרה!' אני מצדיד מוכן להתחתן אתה גם מתחת עץ הברוש בחורשה השכונתית... החיים שלי משתנים היום - מה אכפת לי מכל ה'מסביב'??

ב. הבה נעמיק בנקודה זו:

ישנה מצוה גדולה בלילה הזה: לראות את עצמו כאילו הוא יצא עתה משעבוד מצרים. מה המשמעות של יצא 'עתה'? מה החילוק בין מי שיצא עכשיו ממצרים לבין מי שיצא אתמול ממצרים?

נתאר לעצמנו מה עובר עלינו כל שנה בליל הפסח:

אסיר-כפיה שנענש למאסר-עולם עם עבודות פרך נבחר באופן פתאומי להיות נשיא ארצות הברית. הוא יוצא מהתא שבמחנה העבודה ועובר להתגורר בבית הלבן. איך יראה היום הראשון לשהותו שם? הוא יהיה ממוקד כולו בחוויית השחרור, בפריקת העול הקשה שהונח על צווארו. הוא ישתרע על הספה, יניח את רגליו באדנות על השולחן, וינשום את אוויר החירות... הוא איננו כפוף לשום גחמה של נוגש, איננו נתון למרותו של מפקד, הוא לא צריך לחשוש ממכות-רצח, הוא חופשי לנפשו!... יכול ליהנות מהרגע, להתפנק בארוחה משובחת, להתכרבל בשמיכת מחממת, להתענג על החיים! למחרת, הכל ייראה אחרת לגמרי.

למחרת הוא יקלוט שהוא לא רק השתחרר מהכבלים האכזריים, הוא נכנס לתוך חוויה אחרת לגמרי. הוא נהפך משום-דבר למנהיג העולם כולו, אחריות עצומה מוטלת על כתפיו. הוא כבר איננו זבוב קטן שאיש לא ישים לב אם ימחץ למוות, הוא מרכז העולם, מליארדי בני אדם תלויים בו. יש לו עוצמה אדירה, הוא יכול לחולל מהפכות עצומות, הוא יכול לשנות את העולם.

הוא איננו סתם צפור דרור או פרפר משוחרר, הוא אריה.

למחרת הוא כבר לא יניח את רגליו על השולחן בשחרור, הוא ישב זקוף-קומה בראש אסיפת-יועצים וינהל דיונים עמוקים, הוא יחתום על צווים ויאשר חוקים, הוא יתמלא בתחושת שליחות ואחריות עצומה,

THE GREAT FEAST IS JUST AROUND THE CORNER-

Rabbi Yaakov Klein

Rebbe Nachman of Breslov relayed the following mashal for Pesach.

There was once a pair of paupers living together in the garbage dumps of Ukraine, close friends and partners in grime. (Pun intended, I hope you can forgive me!) One was a Jewish pauper named Mendel. The other, Ivan, was a local peasant. One spring day, the Mendel approached his friend and related, with boundless joy, that a great night was approaching. "The Jews all hold a gigantic feast and everyone is invited!", he said. "I am not such a learned Jew, so I can't really tell you what it's all about, but I just know it is going to be amazing! I'm sure they won't mind if you come along with me. Prepare yourself for a feast of a lifetime!" In his anticipation for this special night, Ivan starved himself for days to build up an enormous appetite for this incredible feast.

Finally, the long-awaited night arrived, and they entered the home of one of the wealthiest Jews in the city. The table was set beautifully with the finest dishes and cutlery, almost like royalty. Ivan's mouth began to water. He just couldn't believe his tremendous luck! After a few songs, they were ready to begin the meal. A glass of wine was poured for all of the guests and an incantation intoned. Watching carefully so as to remain inconspicuous, Ivan waited until the blessing was completed and drank thirstily, his heart bursting with excitement for the food that surely wouldn't be long in coming. Next, everyone washed their hands and a small piece of radish was handed out. "Strange", thought Ivan, "But who knows! Maybe this is some kind of fancy appetizer! I'm not such a radish fan myself, but I am sure they are about to roll out the steaks!"

Unfortunately for Ivan, this isn't what happened. Instead, all the guests broke a round cracker in half and then began to talk, and talk, and talk, and talk some more. This went on for a few hours; no food, not even more wine was forthcoming. Nothing! Growing a bit antsy, Ivan took a deep breath and resolved to remain a bit longer in the hope that the food (which was emitting a delectable aroma wafting in from the kitchen) would be brought out soon. Finally, everyone was given a new cracker and, after a blessing, began silently and rapidly chewing mouthfuls upon mouthfuls of this dry, cardboard like substance. While it wasn't the succulent chicken he was waiting for, Ivan partook with gusto. At least it was something to satisfy his terrible hunger! With hopeful eyes, he noticed that now things seemed to be moving a bit more quickly now. Perhaps the meal was finally beginning?

After a few moments, a white substance was brought out in tightly sealed bags. He couldn't exactly make out what it was, but he was sure it was something delicious! Yes! the feast had finally begun! Everyone received another cracker with this unknown substance on it. Ivan was practically shaking from excitement - he couldn't wait to taste

what was surely a rare and expensive delicacy! Finally, after another blessing, everyone dug in. Ivan made sure to take an extra big bite (he deserved it, after all, waiting so patiently). Instantly, his smile disappeared. The shooting sensation of intense heat that erupted in his throat, spreading up his nose and burning his eyes was unlike anything poor Ivan had ever experienced before. Furious, and with tears streaming down his red and swollen face, Ivan spit out the vile substance, jumped from his seat, and ran back to the dump he called home.

A few hours later, he was woken suddenly by a kick in the leg. Blinking, he looked up to see his friend Mendel, the Jewish pauper, standing over him and smiling from ear to ear. "What are you so happy about?" he grumbled. "You Jews are crazy! That was no feast, that was torture!" Mendel shook his head from side to side, his grin stretching even wider. "You fool!" He cried. "If you would have waited just a few minutes more, you would have experienced the most incredible meal of your life! Just a few more minutes of patience and perseverance and you could have had everything you ever dreamed of!"

Friends, the nimshal is profound. So often in life, we experience challenges, difficult situations which seem to grow more and more miserable with the passage of time before culminating in a near intolerable peak of pain and frustration. As we sink further and further into addiction, unhealthy behaviors, sin, despair, shame, guilt, depression, and self-loathing etc. we reach a point where we feel as if we simply can't go on. As the marmor of life assaults our very essence, we feel as if we have failed our mission, we are ready to let go and surrender to the lowest elements of our being. With this mashal, Rebbe Nachman is teaching us that at moments like these we need to gather all of our strength and find the courage to hold on just a little bit longer. Because immediately after Marmor comes Shulchan Oreich! It is directly following the darkest points in the struggles of life that the dawn of salvation breaks, spreading warmth and brilliant illumination over the entirety of our existence. In Likutei Moharan, Rebbe Nachman teaches that just before a spiritual breakthrough, the yetzer hara attacks with every weapon at his disposal. "There are Jews who, when they are very near the door [to the halls of holiness], are accosted by the Sitra Achra (impure forces) and the yetzer hara in a very mighty assault, and they do not let him enter through the door. Because of this, he turns around. For this is the way of the yetzer hara: when he sees that a person is very, very near to the gates of holiness and is about to enter, he attacks with tremendous ferocity. Therefore, great encouragement is necessary." (Likutei Moharan Tinyana 48) Armed with the knowledge that we are not given a challenge we cannot handle, we are able to see the greatest obstacles as an indicator that the great feast is just around the corner - if we can only hold on for just a few more minutes. Wishing all yidden everywhere a chag kosher v'sameach! 🌞

A PROPER PILFER

Rabbi Yoel Klein

If you ask an adult what the highest point of the Seder is, he will likely answer – Shulchan Aruch. Not the halacha sefer, but the festive seuda that we work towards for so long on Seder night. Yet if you ask the same question to a child, most will excitedly tell you that the best part of the Seder is clearly the Afikomen! All the intrigue of hiding, stealing, searching, finding, and eventually getting a nice gift, keep the children on their feet for hours on end.

Chazal say that nowadays the only ones with ruach hakodesh are the mentally challenged and children. If so there must lie a deep truth in the innocent words of the young that afikomen is the height of the Seder. Why?

Even more perplexing is the fact that a very grave and morally depraved sin- that of stealing, is a major part of this afikomen? Why would this special time of fathers giving over the story of yetzias mitrayim include such a lesson?

To answer this, there is a story about someone who came to the Baal Shem Tov with an urgent request. His wife was deathly ill and the doctors had given up hope. Can the Rebbe please daven for a miracle, begged the desperate Yid. Mobilizing quickly, the Baal Shem Tov gathered a group of his closest and holiest talmidim and began davening with great fervor. This went on for a while until the news came in that the woman was in a terrible state, literally at the doorstep of death.

With this the Baal Shem Tov told his gabbai, “go round up the shtut ganavim, the local petty thieves, (who in those days were apparently well known to all), and bring them to me quickly!” A short while later a group of dirty and lowly thieves arrived at the study of the holy Baal Shem Tov. He said, “Yidden- there is a woman who needs a big refuah- there’s almost no hope left for her- please come with me and lets daven!”

They began and only a few minutes later the joyous husband came to report that there was a miraculous turn of events and his wife was on her way back to full health.

All those who witnessed this were totally astonished. They came to the Rebbe begging to understand why the great students failed where the petty thieves succeeded?

To which the Baal Shem Tov explained- when a regular person comes to a door and it’s locked, what does he do? He turns around and goes home. Yet when a thief comes to a door that’s barring him entry you know what he does- he twists and turns until he finds a way in.

This woman was in a very dangerous place from a physical and spiritual standpoint. The doors were all locked for her to live much longer. My beautiful talmidim tried to change this, but when they saw the gates were locked, they gave up. For this I needed those yidden that have it deep in their beings that there is nowhere we cannot reach when we have a will and keep trying. They were the ones who were able to bring about this unattainable healing where no one else could!

As children, this ability to chase the impossible is the natural essence of how we go about our lives. We ride our bikes, play our games and sometimes push our parents, to the limits. Our job as adults then is find and tap into that boundless enthusiasm of youth even when we are well past that stage on a physical level. The afikomen reminds us all that when Hashem says no, often he waits right there seeing if well push a little harder to find a way, any way, to still connect with him. This is the first message of the afikomen.

Another aspect of holy stealing can be seen from a question on the story of the meraglim. Out of the twelve esteemed spies that went out, only two came back unscathed. One was Yehoshua who was giving an extra letter in his name as a form of protection against the waves of fear and falsehood that would wash through the group. The other person was Kalev, who without any supernatural protection, left the safety of the group to pour out his heart in prayer at the m’aras ha’machpeila.

Interestingly enough the letters of his name spell the word kelev, or dog, which in general has a negative connotation. A story can change that perspective though.

There was a Breslover chassid who was found on a market day behind the counter at his shop, crying profusely into his tehillim. Some passing friends saw the sight and gently reminded him that there was a shul only a short distance away. To which he responded, “Reb Nachman taught us that if you have a sudden inspiration towards Hashem, grab it there and then, because if you wait to get it to the “proper” place, it could be gone entirely.”

As the gemara says- he who eats in the market is compared to a kelev- a dog. On a straightforward level this means don’t go around eating a shwarma in the middle of the street. There is value and importance to your eating. Do it with dignity. Understanding it on a deeper level we can see much more. Just as the food and drink we ingest nourish us physically, the words of torah and tefillah are that which continuously sustain our souls. (Breakfast, lunch and supper corresponding to shachris, mincha and maariv). Surely the best place for these is to have them in shul and yeshiva on a regular and scheduled basis. Yet when we find ourselves outside of that framework we need to “eat like a dog”, like Kalev who ran on the spur of the moment against all that was happening around him, to connect to Hashem. This stealing of a moment here and there for torah or tefillah not only quantitatively adds up to tremendous amounts of holiness in our lives, but can also unlock incredible gates of greatness that would generally be closed to the not as conscious individual.

May we be zoche to pilfer many tiny lights of beauty all our days and to experience the truest freedom of all- an infinite, vibrant relationship with the One who loves us to no ends- Hashem. Have a wonderful Pesach! 🌻

המוצא חמץ בפסח בזמננו

הרב מאיר שולביץ שליט"א

שאלה: כתב השו"ע (או"ח סימן תמו סעיף א) המוצא חמץ בביתו, אם הוא בחול המועד יוציאנו ויבערנו מיד. ואם הוא יום טוב, יכפה עליו כלי עד הלילה ואז יבערנו, וכו'. ולכאורה יש לדון בזמננו שנהגו כל ישראל לעשות מכירת חמץ, ובנוסח המכירה נכלל שמוכר גם את כל החמץ שיש ברשותו בכל מקום שהוא נמצא, וא"כ אם מוצא חמץ בפסח הרי חמץ זה שייך לגוי שמכרו לו את החמץ והאיך יהא מותר לשרוף חמץ זה הרי הלכה בידינו שגזל הגוי אסור, וכן נפסק בשו"ע חו"מ (סימן שנט ס"א). - וביותר שאדרבה אם שורף חמץ שאינו שלו אולי אף יתחייב באחריות וא"כ מיד יעבור בב"י ובב"י, והרי הגזל ע"מ לאבד הוא גזלן. - ועוד יש להעיר דאם באמת ישרוף את החמץ הזה לאחר שמכרו לגוי, הרי מגלה דעתו דכל המכירה אצלו היא חוכא ואיטולא,

תשובה. והנראה ליישב מכמה טעמים שלא שייך כלל איסור גזל עכו"ם בכה"ג:

א. היה נראה ליישב דאין לחוש בזה לאיסור גזל כלל ואף בחמץ השוה פרוטה, ואף דאין עכו"ם מוחלים אפילו פחות משו"פ, נראה פשוט דאין זה אלא בדבר שהגוי יש לו ענין בו והוא רוצה בקיומו ושימושו אבל חמץ הנמצא בבית אנו סהדי דלא איכפת ליה כלל בשריפתו לא רק משום ערכו המועט, והנה לסברא זו יש לדון באמת דאם מצא חמץ בעל ערך רב (ולמשל בקבוק ויסקר יקר מאוד) יהיה אסור לשרפו. - ויותר מזה מבואר בכנסת הגדולה (חשן משפט סי' שנ"ט) בדבר שאין הבעלים מקפידים אין איסור גזל אף בעכו"ם, ונראה דהדברים ק"ו בנידון דידן דאין לגוי ענין כלל בחמץ שכבית הישראל.

ב. נראה להתיר לשרופו ע"פ מש"כ הש"ך (חו"מ סי' שנ"ח ס"ק א') שמותר לאכול פירות של חבירו בלי רשות אם ברור לו שחבירו מסכים לכך, דבזה אמרינן יאוש שלא מדעת הוי יאוש, וא"כ כאן שבטוחים אנו שאם ישאל רשות מהגוי ליטלו לשרופו בלא לשלם, בודאי שהגוי יסכים, ואפילו לשיטת התוס' דס"ל שאין לאכול פירות חבירו בלי רשות אפי' אם ברור לו שחבירו מסכים, אבל בעכו"ם בודאי הדין כן שסומך על אומדנא, דאפי' דבישראל אמרינן דיאוש של"מ לא הוי יאוש, אבל בעכו"ם ודאי אמרינן דהוי יאוש.

ג. י"ל לפי מש"כ הרמ"א (באבה"ע סי' כ"ח סעיף א') דאין איסור בגזל עכו"ם אלא משום חילול ה' ולדבריו יוצא שבמקום שלא יודע לעכו"ם על הגזל והנזק אין איסור בגזל עכו"ם, ולפי"ז גם בחמץ זה הנמצא בבית שלעולם אי אפשר שיוודע לו שנמצא חמץ השייך לו ובכה"ג אין איסור בגזל עכו"ם, ועיין עוד בשו"ת מהר"ח או"ז (סוס"י רנ"ג) דמשמע מדבריו דכששכח העכו"ם ואינו תובע את שלו ליכא איסור גזל עכו"ם ולפי כל זה ליכא איסור לכאורה בני"ד לשרוף החמץ שמצא.

ד. וידועים דברי החכם צבי (סי' כ"ו) דאף למ"ד גזל עכו"ם אסור מה"ת אין זה משום ממונו של העכו"ם שהתורה חסה עליו אלא כדי שלא יושחתו מדותיו של ישראל, וכע"ז משמע כרמב"ם בפירושו המשנה (כלים פי"ב מ"ז) ולפי"ז ודאי מסתבר שכשאין כונת הישראל להרוחה כלל אלא לקיים מצות ה' אין איסור בגזל עכו"ם, ואין מזה ראייה דמותר לגזלו לקיים מצות לולב וכדו' דשם מ"מ נוטל ממנו לשימוש אף דהוי שמוש של מצוה משתמש בזה מדה רעה, משא"כ בנידון דידן שהוא שורפו ואינו נהנה ממנו כלל.

ה. ועוד יש להאריך בזה בשיטת השו"ע הרב דהגזל ע"מ לשלם מותר בגוי כמ"ש בהל' גזילה סעיף ד' ובמש"כ לפי"ד, וא"כ יש לדון האם כאן וכל לשרוף החמץ ע"מ לשלם לו על החמץ הזה.

ז. הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א (תשובות והנהגות ח"ה סימן קיד) כתב טעם נוסף לדון שבכה"ג אין שום חשש שישרוף את החמץ, וכתב דהנה טעמא דמילתא דחמץ של נכרי שמחויב באחריות עובר עליו היינו משום דהחמץ גורם לממון, שע"י שהחמץ בעין יפטר מלשלם האחריות (וכלשון הגמ' פסחים ו. הניחא למ"ד גורם לממון כממון דמי אלא למ"ד לאו כממון דמי מא"ל עיין שם, ומבו' שם דחויבו בחמץ שקיבל עליו אחריות היינו מצד שהוא גורם לממון), והנה כל זמן שלא שילם על החמץ אינו יכול לדרוש דמי הגזילה, וא"כ במכירת חמץ דידן שעכו"ם קונה במיליונים ולא שילם ולא מתכוון לשלם הרי אין לחשוש כלל שהנכרי ידרוש ממנו דמי הגזילה. ובפרט שכיון שזהו פרט קטן מאוד בתוך המכירה של מיליונים אין לחשוש שהנכרי ידרוש דמי הגזילה, וא"כ אין החמץ גורם לממון שבהשבת החמץ יפטר לשלם, שבלא"ה ברור לנו שלא יצטרך לשלם. (מיהו באו"ש פ"ג מהל' חו"מ פירוש דבגזילה אין עובר בב"י מצד שגורם לממון אלא מצד חיוב השבה, וא"כ אם נימא כאן דהוא גזלן, הרי כיון שמחויב בהשבה (דבנידו"ד שגזל מנכרי שלנכרי אינו אסור בהנאה, אם נימא דהוא גזלן, בודאי דמחויב בהשבה), עובר בכל יראה). - ולכן כ' הגר"מ שליט"א דעתי נוטה להוציא לשרופו, וכיון שרצונו לבערו מותר להגביהו בידו, וכמבו' בשו"ע (סי' תמ"ו) ובמ"ב שם (סק"י), אך לא יחזיקנו הרבה בידו אלא כפי ההכרח, אבל צריך לומר להדיא לפני שנטלו שאינו רוצה לזכות בו בשום אופן, (שבשו"ת הריב"ש (הובא בבה"ל ר"ס תמ"ו) כתב שאסור להגביהו חמץ דבשעה שהגביהו נקנה לו אפי' שאין דעתו לזכות בו (דידו של אדם קונה לו שלא מדעתו), אבל נראה דאם אומר שמכוון להדיא שלא לקנותו מודה הריב"ש שאינו קונה), ויוסיף שסומך שבודאי בעל החמץ הגוי מתיר לו לשרוף, וכה"ג דוקא סומך להוציא לשרוף ואין חשש כלל וכמש"נ. (וכמדומני שכן המנהג פשוט להוציא ולשרופו, רק נראה שיפרש שאינו רוצה בשום אופן לזכות וסומך שבודאי הנכרי לא יקפיד על כך). **ויותר מכך כתב שאף מי שכל פעם נוהג למכור חמץ בעין, כאן ישרוף החמץ** דכתב נראה דאפי' אם הוא סומך על המכירה למכור חמץ גמור ורוצה לסמוך שכיון שמכר לנכרי כל חמצו בכל מקום שהוא הוי החמץ שנמצא בכלל המכירה, ואינו צריך לבערו ורוצה להניחו ברשות הנכרי ולקנותו לאחר הפסח, נלע"ד דאינו רשאי, דכיון דבפסח גופא עביד מעשה שמוכח שרוצה בקיומו, (שעביד מעשה שמוכח שרוצה שהחמץ יהא מכור לנכרי כדי שיתקיים עד אחר הפסח ויקנהו מהנכרי), אסור. [וחשש זה הוא רק כשנמנע מלשרוף מפני שרוצה בקיומו, אמנם אם הסיבה שמכניס לרשות הגוי היא מפני שחושש שבשריפה מקלקל וכנ"ל, אין לאסור].

עוד ראיתי שהגר"א גנחובסקי זצ"ל כתב דיאמר דמוחל לנכרי את התשלום עבור האי פרוסה אף אם לא יישרף, ובכה"ג דלא הוי גורם לממון שרי.

ולמעשה נהגו העוסקים עם הגוי במכירה (הרבנים) להתנות עם הגוי ולהתפשר עמו על ענין זה שיוכלו לשרוף וכו' [וכן נוהגים בב"ד הגר"ק שליט"א ועוד].

ועל כן מכל הטעמים שכתבנו נראה דהמסקנא למעשה שיכול לשרוף החמץ ללא פקפוק ואדרבה ככה זה עדיף.

THE WORK PLACE-FAMILY LIFE DILEMMA

Rabbi Yoel Domb

The Exodus was preceded by a period of 210 years of intense slavery and human suffering. The Egyptians original intent was to prevent the twelve tribes from becoming a large and unified nation which would threaten the stability of the indigenous population. Thus Rashi (1:10) explains their fear “if there should be a war ‘they will join our enemies and fight us and leave the country” as a euphemism; the Egyptians feared that they would be the ones banished from their land.

Accordingly, the first strategy which they employed was simply to establish harsh working conditions which would persuade the Jews to emigrate by themselves to a better place (Sforno 1:11), a precedent later adopted by the Nazis in their quest to rid Germany of its Jews. However, this failed miserably, and as the Torah itself emphasizes “ despite their affliction they grew and flourished” (1:12). The Egyptians therefore intensified their efforts to prevent Jewish population growth by creating a quota system. Each worker was promised a large salary on the basis of what he could produce in one day, and this served as his yardstick for future work. The overseers encouraged the workers to sleep at the workplace and maintain this quota in order to disrupt their family life. The ostensible reason given was the necessity to maintain the quota, but Pharaoh hoped to halt the demographic leap (Midrash Rabba 1:12)

This policy also failed, due to the tremendous devotion and dedication of the Jewish wives, who used to meet their exhausted husbands at the end of their long workday, tend to their physical and emotional needs and encourage them to have more children (it is important to note that Pharaoh did not enslave the women- the Midrash comments that the Egyptians hoped to entice them away from their husbands).The Egyptians then attempted to attack the problem from a different angle- they saw that the women would immerse themselves in the Nile to purify themselves before marital relations, and they therefore forbade the use of the river for ablution (Midrash Rabba 9:9). When this did not prevent the women from purifying themselves, Pharaoh demanded that all males should be killed at birth(1: 16)and when the midwives outwitted him, he ordered that the males should simply be thrown into the river.

Interestingly enough, this final extreme measure was very nearly successful in curbing Jewish growth. The midrash describes how Amram, Moshe’s father, decided to divorce his wife because in his opinion there was no point in begetting children in such perilous circumstances. As the leader of the Sanhedrin, Amram was followed by the rest of the Jews. It was only the timely intervention of his daughter Miriam which saved the situation. She argued that while Pharaoh had only decreed against Jewish males, Amram’s measure effectively dealt a deathblow to Jewish continuity. Amram remarried Yocheved, paving the way for Moshe’s birth and the subsequent redemption (Midrash Rabba ibid). Possibly it was Miriam’s insistence on maintaining the female line of Jews and the tremendous devotion of the females in Egypt to their husbands which led the Torah to determine the lineage of Jews through the female, unlike other nations which determine lineage through the male.

The situation in Egypt may appear far removed from our own times, but a fundamental and cogent lesson can be derived from it. The Egyptians had originally declared a subtle war on the

institution of the Jewish family. The idea was to enthrone the Jews with the ideal of work until they were inexorably dragged away from their family obligations. This was accomplished by encouraging the workforce to maintain high levels of production, with the promise of increased remuneration. Obviously people who didn’t work were offered worse conditions, and since the workforce was so large and available the Egyptians could afford to exploit their workers with long hours of labour, leaving them with little energy for their families. The offer to let workers sleep at the workplace was intended to make the worker view it as his source of relaxation, even serving as an alternative to his family .

A recent newspaper article shows that in some ways our society follows the Egyptian model. “The average Israeli spends 11-12 hours at work every day.” If we add commuting time we find that many people spend very little time with their families, since evening engagements fill up much of the rest of the day. A more worrying phenomenon emerges from another article which describes how members of the high -tech companies tend to spend time together after work, at bars and other social arenas. The rationale for this is simple- since they have singular common interests, they like to devise their relaxation together and not with their families. While most workers feel guilty about neglecting their families (“95% of U.S. workers worry that work is taking time away from their families”-John J. Heidrich Center for Workforce Development, Rutgers University), there is a growing sense of inevitability about the way modern society is constructed.

The Torah is trying to tell us here that subjugating oneself to work at the expense of family can be a form of self-styled slavery, and the women in Egypt who valiantly fought this attack on the family were directly responsible for the redemption. “In the merit of righteous women of that generation, Israel were redeemed from Egypt.” (Midrash Rabba 1:12) These brave women intuitively understood that the family unit represents the core component of a nation’s identity, which must be upheld even in the most adverse circumstances. The menfolk, burdened by their oppressive work load, could not attend to their wives ,so the women attended to their husbands. The men could not serve as role models, so the women educated their children. Ultimately the nation survived because the women resisted the temptation to abandon their husbands and assimilate Egyptian moral values.

The message for us is loud and clear-The Torah eschews the workplace replacing the home, and warns that this can destroy the very fabric of society, which revolves around a stable family unit. It behooves modern companies to adopt this imperative and to create conditions which encourage family life to flourish, despite their need to meet pressing deadlines and hectic schedules. A practical suggestion might be to consider a wedding anniversary as an official day of paid leave, or to create conditions which enable workers to spend quality time with their children at company-sponsored events. Thus they will continue the tradition of our faithful mothers in Egypt. 🌻

תשורי מראש אמנה

הרב אלימלך קארפ שליט"א

א. מבואר בטור או"ח (סי' תיז) שהג' רגלים הם כנגד הג' אבות. וז"ל שמעתי מאחי הר"י וכו' המועדים נתקנו כנגד אבות, פסח כנגד אברהם דכתיב לוישי ועשי עוגות ופסח הי'. אם נרצה להבין מהות החג עלינו להעמיק במהותו ויחודו של אברהם אבינו. חז"ל בשיה"ש רבה (ד"ח) על הפסוק תשורי מראש אמנה מספרים לנו שאברהם אבינו הוא ראשון למאמינים וז"ל ר' נחמן אמר בזכות אמנה שהאמין אברהם שנא' והאמין בה'. ובשמות רבה (כגה) וז"ל דבר אחר תשורי מראש אמנה אמר ר' יצחק היו רואין כל אותן ניסים שנעשו להם ולא הי' להם להאמין? אלא אמר ר' שמעון בר אבא בשביל האמנה שהאמין אברהם להקב"ה שנא' והאמין בה', ממנה זכו ישראל לומר שירה על הים שנא' אז ישיר משה, הוי אומר תשורי מראש אמנה. עוד תני במדרש (שם) דבר אחר תשורי מראש אמנה, עתידין ישראל לומר שירה לעת"ל שנא' שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה, ובאיה זכות אומרים ישראל שירה? בזכות אברהם שהאמין בהקב"ה שנא' והאמין בה', היא האמונה שישאל נוחלין בה ועליו הכתוב אומר וצדיק באמונתו יחיה' ובעץ יוסף מבאר בשם השל"ה הק' דכשיתבשרו בגאולה יאמרו שירה על מה שעתיד לבא דהיינו על הניסים שיבואו יקדימו לשורר מיד ויהיו בחזקת אמונתם כאילו כבר נעשה. ובזה מתבאר תשורי "מראש" דהיינו תחילת לשורר מראש דהיינו קודם שנעשה, וזה מצד אמונה בזכות אברהם. ועם ישראל נחלו אמונה זו כי נטוע להם בטבעם כמו שאמר וז"ל בשבת (דף צז). מאמינים בני מאמינים.

ב. עצם המושג שבני ישראל יורשים בטבעם אמונה מאברהם אבינו מבואר ברוח חיים למרנא הגר"ח מוולאזין צ"ל אבות (הג), דתנו עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ע"ה ועמד בכלם להודיע כמה חבתו של אאע"ה. והעיר הגאון הנ"ל מדוע כאן הוסיף התנא אבינו על מילת אברהם, דאילו במשנה לפני' תני אברהם לחוד. מייסד הרוח חיים "רצה בזה ע"פ מ"ש מתהלך בתומו צדיק אשרי בניו אחריו, כי כמה מידות שהצדיק טרח ויגע להשיגם לבניו אחריו המה כטבע מוטבע, ובקצת גיעה יגיעו לזה, כמו שנראה בחוש שרבים מעמי ארץ היהודים מוסרים את עצמם על קידוש ה', והוא מוטבע בנו מאברהם אבינו שמסר נפשו לאור כשדים על אמונתו". והיסוד דעיקר האמונה היא מתוך התבטלות מבואר בזה"ק (ח"ב קסא). וז"ל הא כתיב בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, הנא תליא כל רזא דמהימנותא למנדע רזא דכל רזין מגו דא וכו' והיינו ע"י התבטלות שה' הוא האלוקים אין עוד. [ומטין בשמי' דהגר"ח מבריסק שמצות אמונה מתחיל מאיפה שאין לו הבנה והשגה]

ג. ולפי הנ"ל גם נוכל להבין דיש מכה משותף בין מדת האמונה של אאע"ה למדת החדש שהוא נתייחד בה בקרא במיכה (זכ), תנו אמת ליעקב חסד לאברהם, כי גם כדי לזכות להיות בעל חסד אינו בעשיית חסד לחוד, אלא מהותו של האדם הוא שנתבטל לזולת וכל מהותו מעתה הוא כמאמר שלמה המלך ע"ה במשלי (יא, יז) גומל נפשו איש חסד, היינו שזה כל מהותו של איש חסד שגומל נפשו ומוסר נפשו ומבטל עצמו למטרה קדושה ונעלה של חסד עם הזולת. ובזה נשכיל להבין בסליחות של ער"ה "בקר רחם תזכור חסד אברהם אב איתני, אשר בחרתו והאמין בך ראש למאמיני וכו' ". ולפי הנ"ל הרי בשורשם אמונתו וחסדו של אאע"ה הם אחד מסירות נפש, ולכן לא בכדי מזכירים בסליחות שני המדות האלו בחדא מחתא.

ד. ובגשתינו לחג המצות שהוא כנגד אברהם הרי שמהותו של חג הוא אמונה וחסד. בעל ההגדה כותב תאיר כאור יום חשכת לילה, בזה"ק (ח"ג יא): יהי אור ויהי אור, דא מהימנותא דקוב"ה. זאת אומרת שגלוי האמונה בהקב"ה, גלוי של אין עוד מלבדו הוא האור הגדול שבבריאה שמתגשם באור ממש. וענין אכילת המצות מבואר בזה"ק (ח"ב קפג) וז"ל "כך כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי עקרא ורזא דמהימנותא, אמר קב"ה יטעמון ישראל אסוותא ועד

דיכלון אסוותא דא לא אתחזי להון מיכלא אחרינא, כיון דאכלו מצה דאיהי אסוותא למיעל ולמנדע ברזא דמהימנותא וכו' " הרי מבואר בזה"ק שמצה הוא מאכל המשפיע אמונה. וצ"ב במה כחה וסגולתה של המצה להשפיע אמונה. נראה לבאר עפ"י הפייט של יוצר לשבת הגדול לרבינו יוסף טוב עלם וז"ל "אמנה גדולה היתה בעם בלי להתלונן זאת הפעם, גועה לאמר מה נטעם" והיינו שעצם היציאה בחפזון בלי להתיישב כשיוצאים במדבר נחשב לאמונה גדולה, ואכילת מצה עד טו אייר שירד המן הי' נחשב אכילה מתוך אמונה. וכמו כן יש ללמוד בירמיה (בב, כה) אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה.

ה. אכן, באכילת מצה בפסח היא אסוותא דהיינו רפואה לאמונה כשמתבוננים על חסד נעוריך שיצאו לדרך וגם צידה לא עשו להם. אך כל זה טעם לסגולתה של מצה להשפיע אמונה לפסח דורות, אבל בפסח מצרים הרי הם היו דבקים באמונה כי צידה לא עשו להם וכלשון הפייט "אמנה גדולה" וא"כ לא הי' צורך במצה לעורר אמונתם. ובכל זאת בזה"ק שהבאנו מבואר דמה שאכלו עם ישראל מצות מפסח עד ט"ו אייר במשך חודש ימים הי' בכדי שידעו סוד האמונה "למיעל ולמנדע בסוד האמונה". נראה לפענ"ד לבאר זאת, אמת שעם ישראל בצאתם ממצרים היו בדרגא של "אמנה גדולה" בזה שעם שלם של ס' רבוא היו מוכנים לצאת למדבר בלי להכין צידה וכלי אופנים בסיסיים של קיום במדבר, יצאו לדרך בין רגע בלי לשאול וכלי לחקור. אך, ברבות הימים כשיראו הקיום הנסיי מעל הטבע יש לחשוש שח"ו יתנשאו ויגיסו דעתם ויתלו כל זאת בזכות אמונתם. ולכן כדי לידע סוד האמונה יש ללמוד מראש אמנה זה אברהם שהוא נשאר בענוותו ובהתבטלותו תמיד כלשון הכתוב שאאע"ה אומר ואנכי עפר ואפר, וכמו שכבר הבאנו [סוף אות ב] מהזוה"ק דעיקר סוד האמונה היא התבטלות ש"ה' הוא האלוקים אין עוד מלבדו" היינו דאין שום מציאות מלבדו, ואין שום חשבונות מלבדו. ולזאת באה אכילת מצה כמו שמבאר האריז"ל שהיא פשוטה בלי התנשאות, וכמו שמבאר השפת אמת בשם הזוה"ק ברעיא מהימנא (ח"ג רנא) פרשת פנחס שההבדל בין חמץ למצה הוא שמצה הוא נקודה בתוך הדלית בזה נוצר אות ה"א, ויודע שהנקודה פנימית מהש"ת. אך חיי"ת של חמץ הוא שממשיך את את הנקודה הפנימית עד הגג דהיינו שממשיך את הנקודה הפנימית לעצמו.

ו. ויש מקום להוסיף עפ"י השפת אמת (תרלג, ליל ב) המבאר דלחם עוני אינו סימן רק על הגלות והעיניו כפי שמבאר רש"י וגם לא רק על הגאולה, אלא בא לרמז על כל תקופת הגלות והגאולה, כי בודאי רק ע"י הגלות יכולנו להתקרב אל ה', דאל"כ אין מקום להודות על הגאולה אם הי' שייך בלי הגלות. והטעם שהוצרך לגלות כותב השפ"א וז"ל "ובפשוטו י"ל כי הי' זה כדי להיות שפלים ונכנעים להש"ת, כי בלא זה לא היינו יכולים להנצל מגיאנות, כמו שמצינו כמה פעמים נפלאות מהש"ת בדרך זה שיוכל האדם לקבל הטובה שלא יבטלנה ע"י רגל גאווה. ונראה שכל הרעות שבעולם הם לכוונה זו להכניע האדם, ומאחר שהיינו עבדי פרעה ויצאנו משם להיות עבדי ה', קבלנו מלכותו יתברך עלינו בקבלה שלימה וכו' ולזאת צריכין בהתחלה להכניע עצמינו תחת מלכותו יתברך בכל כחינו" מעתה, יש להוסיף דלמרות שהאמינו אמונה גדולה ויצאו למדבר, אבל הרי לא היו ראויים להגיע לכלל צווי הקב"ה שיצאו ממצרים, וכדי שלא יתנשאו במה שהאמינו בפרט בזמן "ראשית" של יציאת מצרים שאנו יודעים שה"ראשית" קובע כי "לפתח חטאת רובץ" היינו דבכל פתיחה או התחלה יש אחיזה לס"מ להביא לידי חטא ועבירה. ולכן ציוותה תורה אכילת מצה ואומרים עליו דברים הרבה של הודאה, כי המצה מסמל פשוט ושלא תהי' התנשאות כחמץ ולקיימת ישועת אלוקים ח"ו לזכות עצמו.

בדיקת חמץ בליל י"ד

הרב משה יונה הרטמן שליט"א

אי בירו' ריש פסחים ושמרתם את היום הזה לדרותיכם עשה שיהיו היום והלילה משומרים. והובא בבהגר"א סו"ס תל"א. ויל"ע איזה דין הוא לשמר את ליל יום י"ד מחמץ, האם הוא דין בפנ"ע. והנה בפר' פינחס פכ"ח פט"ז כ' בארבעה עשר יום לחדש פסח לה'. ויל"ע מה שלא נזכר בקרא בין הערבים, דהרי אין זמן הקרבן בכל י"ד, אלא בי"ד בין הערבים. (עי"ש באב"ע). וכן בהפטרות החדוש (יחזקאל פמ"ה פכ"א) נאמר בארבעה עשר יום לחודש. וביאר בזה מו"ר הגאון רבי שמחה מימון שליט"א דבאמת זמן קרבן פסח הוא ביום י"ד, ומה שצריך להקריב בין הערבים, הוא זה דין בהבאה, דצריך להיות בבית"ע, אבל זמן הקרבת הקרבן הוא ביום י"ד. והנה מצינו בכמה מקומות, דהגם דקיום מצוה הוא ביום, מ"מ זמן המצוה הוא כבר מבליה. וכגון עי' מש"כ בביאור הלכה בסי' תקפ"ו דליל ר"ה הוא זמן תקיעה שופר, והגם דדין התקיעה אינו אלא ביום. ולפי"ז י"ל דהנה נאמר לא תשחט על חמץ דם זבחי, והוא איסור הקרבת קרבן פסח בהיות לו חמץ. ומעתה יש לדון דיתכן דהיות כולו יומא זמן הפסח הוא, ראוי להיות כל היום, יום משומר מחמץ, ואף בלילה, כמובא לעיל, דמליל יו"ט, הוא זמן המצוה הנעשית ביום. ובזה יש לבאר את דרשת הירו', להיות ליל י"ד ויומו שמורים מחמץ, דהוא משום לתא דהקרבן, דכיון דיום י"ד הוא יום הקרבת הפסח, צריך להיות כולו משומר מחמץ.

מצה בזמן תוספת יו"ט

כתבו התוס' ריש פרק ערבי פסחים דמצה נאכל בלילה, ולא בתוספת יו"ט, משום דהוקש לפסח. ומובא בשם הגר"ח להקשות ל"ל להיקשא, תפקו"ל משום דמצות המצה היא בליל ט"ו, ותוספת יו"ט אהני לקדושת יו"ט, אבל לא למקבעינהו ליום חמשה עשר. יעוי' להלן ככ: יכול יהא נאכל כקדשים ביום ת"ל בלילה בלילה הוא נאכל ואינו נאכל ביום. והנה בהא דמסקי' דזמן אכילת פסח הוא בלילה, יל"ד האם הכונה דנתחדש דאין זמן אכילתו ביום כבשאר קדשים, ורק בלילה. א"ד דאין חידוש בזמן אכילת פסח דלא כשאר קדשים, ולעולם זמן אכילתו ביום ובלילה, אלא דהוא זה דין בהלכות הפסח, דלא יאכל אלא בלילה. ואי נימא דלא יצא פסח מהכלל, אלא דזמנו גם ביום. מעתה יש לדון דדין המצה, דצריך להיות נאכל עם הפסח, זמנו להאכל ביום. ומה שכ' התוס' דס"ד דאינו נאכל אלא בתוספת יו"ט, ולא ביום הקרבת הפסח, הוא משום דבעי' על מצות ומרורים יאכלוהו, וגם החולקים על הלל (להלן קטו). ואינם מחייבים לאכול פסח מצה ומרור בכריכה, אלא דמצי אכיל כל אחד בפנ"ע. מ"מ בעי' שיהא על מצות ומרורים יאכלוהו, ואילו יאכל המצה ביום י"ד, והפסח בליל ט"ו, אי"ז אכילת מצה עם הפסח כלל. וע"כ רק בתוספת יו"ט הוה ס"ד להתוס' דיהא מצי לאכול המצה ביום, והוצרכו להיקשא, למילף מפסח דזמנו משתחשך. [כל דברי התוס' מתפרשים משום קיום מצות על מצות ומרורים, אבל משום מצות בערב תאכלו מצות, בהא גם תוס' מודו דאינו אלא בערב גם בלא היקשא].

אפילו עני שבישראל

ופירושו התוס' דקאי אדלעיל, דאפי' עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך. ועי' בתוס' הגרעק"א דהביא בשם ספר ברית שלום דאפי' עני שאין לו לקנות נר ובכל השנה אוכל מבעו"י אפ"ה בליל פסח לא יאכל עד שתחשך. ולכאו' דברי התוס' מתפרשים דלא כהספר ברית שלום, שהרי כתבו התוס' דהחידוש הוא בעני שלא אכל כמה ימים. ולפי"ד הברית שלום, אין כאן שיכות למה שלא אכל כמה ימים. אלא פירוש דברי התוס' לענין האיסור אכילה קודם שתחשך, דס"ד כיון דלא

אכל כמה ימים מותר לא לאכול מקודם, קמ"ל דאסיר לו עד שתחשך. ודברי הברית שלום מתפרשים, דהגם דאין לעני נר עבור ליל פסח, אפ"ה לא יקדים סעודתו למבעו"י, אלא יאכלנו משתחשך. ולכאו' ק' מהיכ"ת נימא דעבור חסרון נר יקדים סעודתו. וצ"ע. ויש לפרש לפי"ד הגמ' להלן קטז: דמבו' דלמ"ד מצה דאו' סומא פטור מלומר הגדה, משום דכ' בעבור זה. יעו"ש. ולפי"ז י"ל דלזה באה המשנה לאפוקי דלא תימה עני, שאין לו נר, וא"כ אינו יכול לקיים בעבור זה (ובלא הגדה, לא יצא יד"ח מצה ומרור, כשיטת הרוקח בפ"י ההגדה והאבודרהם בסדר ההגדה), יכול לאכול מבעו"י (והיינו סעודת יו"ט דעלמא). אלא דגם העני לא יאכל עד שתחשך.

לחם משנה בליל פסח

כ' הרמב"ם (פ"ח מהל' חו"מ ה"ו) ולוקח שני ריקין וחולק אחד מהן וכו' ומפני מה אינו מברך על שתי ככרות כשאר יו"ט משום שנא' לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה וכו'. וצ"ב דהגם דצריך פרוסה, משום לחם עני, אבל הלא צריך נמי לחם משנה, והיאך נדחה דין לחם משנה משום לחם עוני. ויש לומר בזה, דגדר אכילת מצה בלילה הזה, הוא לאכול כאבתנא במצרים [ועי' לשון האבודרהם פכ"א לפי שהיינו עבדים לפרעה על כן אנו אוכלים מצה ומרור כאשר אכלו הם]. משא"כ, לחם משנה, דהוא זכר למן, הוא זכרון לאכילה שאכלו במדבר. וא"כ בלילה הזה, דקבעו את האכילה כפי אכילה שהיתה במצרים, ע"כ מעיקרא לא תקנו בו לחם משנה, שלם, אלא כפי שאכלו במצרים.

אכילת פסח על השובע

מביא חגיגה עמו כדי שיהא הפסח נאכל על השובע (פסחים ע.ו). והקשו, דהרי בכל הקרבנות כן הוא הדין, לאכול על השובע (מנחות כא:). ומה נתחדש בפסח טפי משאר קרבנות. וי"ל עפ"י דברי הבית הלוי (ח"א ס"ב) בהא דאמרו בגמ' (פסחים ג:) גיעני כפול, וק' דהרי אין אכילה פחות מכזית, והיאך יצאו ידי חובתם באכילת פול, שהוא פחות מכזית. וכתב הבית הלוי, דמצות אכילת קדשים, אינה מוטלת אקרקפתא דגברא, אלא היא מצוה דבשר קדשים יהיו נאכלים. וכתב שם, דאכילת קרבן פסח שאני, דהוא מצוה אקרקפתא דגברא, וצריך לאכול כזית. יעו"ש. ולפי"ד הבי"ה יש לומר דכ"ה הדין אכילה על השובע, דבכל הקרבנות הוא זה דין באכילת קדשים, שנאכל על השובע. משא"כ בפסח, הוא דין באכילת הגברא, דצריך לאכול על השובע. ונפק"מ בהא דאמרו דבפסח מביא חגיגה עמו בשביל שתהא נאכלת על השובע, ומבואר דיש דינים בהשובע, שיהא השובע ע"י אכילת חגיגה, ולא כבשאר קרבנות, דמביא חולין ותרומה בשביל שיהא נאכל על השובע (מנחות שמד). ולהנ"ל ביאור החילוק הוא, דבשאר קדשים אין צריך דוקא חולין ותרומה, דאין שום דין בהמאכל, אשר על ידו נמצא אוכל על השובע, דהעיקר הוא זה דין באכילת קדשים, שיהא נאכל על השובע. משא"כ דין אכילה על השובע בפסח, הוא דין באכילת הגברא, בהא נאמרו דינים מסוימים עם מה יהא האי גברא אוכל אכילה על השובע. וי"ל נפק"מ נוספת, עפמש"כ הרוקח בפ"י ההגדה, דאין מפטירין אחר הפסח, הוא משום דין אכילה על השובע. ולכאו' ד"ז נמי ל"ש אא"כ נימא דאכילה על השובע הוא דין בגברא. אבל אם אכילה על השובע הוא דין באכילת קדשים, משום זה לא אמרי' דאין לטעום אחריו.

חשש של איסור בשר וחלב בשריפת חמץ

הרב משה נאומבורג שליט"א

בתורה (שמות כג-יט, לד כו) נאמר "לא תבשל גדי בחלב אמו" המורה על איסור של התערבות של בשר בחלב, איסור זה של "לא תבשל גדי בחלב אמו" הזכירה בתורה ג' פעמים, ודרשו חז"ל מזה שהיתה התורה צריכה לומר ג' פעמים הרי שישנם שלשה איסורים נפרדים בעירוב זה של בשר עם בחלב. א. איסור של "בישול" בשר בחלב שכך אמרה התורה "לא תבשל" ב. איסור אכילה שאסור לאכול אותם יחד. ג. איסור הנאה מבשר וחלב

ומה שהזכירה התורה את כל האיסורים הנ"ל בלשון של "לא תבשל" שכביכול מורה על איסור בישול בלבד לומר לך שאין איסור של הנאה ואכילה של בשר בחלב אלא דווקא אם אופן ההתערבות שלהם היה ע"י "בישול". במאמר זה נדון באיסור בישול של בשר בחלב והדברים היוצאים מזה שחלקם קשורים לזמן בו אנחנו נמצאים.

אלו שיירי מאכלי בשר וחלב. אלא שיש לדון להתר גם לדעות האוסרות, שהנה בתוך מכילי האשפה יש המון פסולת שאינה בשר וחלב, וכמעט ברור שבכמות זו יש יותר מפי שישים של הפסולת של הבשר והחלב, ונמצא א"כ שפסולת הבב"ח בטלה בשאר הפסולת, שכן דבר שיש פי שישים בכמות כנגדו הוא בטל וכאילו אינו, ונמצא שאין בפחי האשפה האלו בשר בחלב היות והם בטלים.

המבשל בדרך שריפה. בפשטות מה שאסרה התורה לבשל בשר בחלב הוא לבשל כדרך שמבשלים, ויש לדון במי שמבעיר ושוורף בשר וחלב יחד אם יש בזה משום איסור של בשר בחלב בשו"ת חת"ס (חיו"ד ס' צב) האריך בזה וכתב שהגם שלענין שבת בכזה אופן יתחייב משום "מבעיר" ולא משום "מבשל", לגבי איסור בשר בחלב יהיה חייב משום בישול למרות שבשבת רואים שענינו משום מבעיר.

והגם ש"בדבר הניכר" אין דין של ביטול, פי' שאם הם ניכרים הם לא בטלים, כאן מסבר מאד שלא ניכרים ב' מינים אלו הבשר והחלב בתוך כל התערובת של הפסולת הנוספת.

יש שחלקו בזה וסברו שאין בכך איסור של בישול "בשר בחלב" ונימוקם שכל ששורפים כדי לכלותם מהעולם לא היו בכלל "בישול", ואינו אלא מעשה "כילוי" בעלמא.

זהירות בשעת שריפת החמץ בערב פסח

לדעת הפוסקים הנוקטים שגם בשריפה יש משום איסור של "בשר בחלב", יש להזהר ולהזהיר שלא לזרוק אל תוך האש מאכלי בשר (בקר) וחלב יחדיו שנמצא שמבשל "בשר בחלב".

יש להזהר בזה שמצוי שאחר שזורקים אל תוך האש נעזרים במקל וכל כיו"ב כדי לגרום שכל החמץ ישרף, ואם יש בשר וחלב בתוך כל התכולה הרי שאם מחתה והם סמוכים זה אצל זה עובר על איסור.

עוד יש להזהר בזה שמצוי שאחר שזורקים אל תוך האש נעזרים במקל וכל כיו"ב כדי לגרום שכל החמץ ישרף, ואם יש בשר וחלב בתוך כל התכולה הרי שאם מחתה והם סמוכים זה אצל זה עובר על איסור. ומצוי מאד שזורקים נקיטות משום שיש בו תערובת חמץ, וכן זורקים פיצה שהיא חמץ גמור, ואם מקרבם זה לזה ושורפים עובר על איסור של "בשר בחלב".

יש להזהר בזה וסברו שאין בכך איסור של בישול "בשר בחלב" ונימוקם שכל ששורפים כדי לכלותם מהעולם לא היו בכלל "בישול", ואינו אלא מעשה "כילוי" בעלמא.

שריפת אשפה שיש בה בשר וחלב

יש לדון במקומות שנוהגים לשרוף פחי אשפה (מצוי הדבר

מדור אחודה חידה

בעניני חג הפסח

- א** שאלה. מי שאינו יכול לשתות למצוות 4 כוסות- יין או מיץ ענבים כי מזיקו-מה יעשה? א] שליחות ע"י קטן בבדיקת חמץ. בפסחים ד"ד מבואר דהכל נאמנין על הבדיקה ואפילו נשים ואפי' קטנים, ומבואר דכיון דבדיקת חמץ דרבנן לכן נאמנים גם קטנים, וצ"ע דאף אם יש נאמנות לקטן, מ"מ איך הבעלים קיים את המצוה, והרי אין שליחות לקטן.
- ב** מצא חמץ בביתו בפסח. הנה מנהג העולם כשמוצאים חמץ בפסח מיד מוציאים אותו ומבערים אותו, וצ"ע הרי לדין המנהג הוא שכוללים במכירה את כל החמץ גם מה שאינו ידוע וא"כ זה שייך לגוי, אז יש לשאול א"כ למה צריך לבער אותו, וביותר צ"ע הרי נהיה גזלן, דגזל עכו"ם אסור, וממילא מתחייב באחריות כמבואר בתוס' בפסחים דף כ"ט ע"א וא"כ מיד עובר על בל יראה, ואף גזל ע"מ לאבד הוא גזלן וצ"ע.
- ג** והגדת לבנך. בקידושין דכ"ט כתוב מצוות האב על הבן, למה לא כתוב שם גם מצוות והגדת לבנך וצ"ע.
- ד** אחד חכם ואחד רשע. כנגד ארבעה בנים שדברה תורה, צ"ע ההיפך מרשע זה צדיק ולמה בעל ההגדה כתב חכם ולא צדיק?
- ה** חידה. כיצד יתכן איש שמשמר את המצה לשם מצוה ולא מהני, (התשובה היא לפי אחד מהאחרונים חידש חידוש עצום שיש דין במצה כמו בציצית).
- ו** חידה. מצאנו לאחד מהראשונים שנסתפק לגבי אחת מהמצוות של האכילה והשתיה של ליל הסדר, שאחד יכול להוציא את חברו, איזה מצוה מדובר, ואיך יתכן שאחד יוציא את חברו במצוה של אכילה או שתיה?
- ז** המנהג לעשות סעודה ללוות המצות (להפרד מהמצות). צ"ע למנהג שנוהגים לעשות סעודת ליווי למצות בשביעי של פסח, לכאורה כל זה רק לשיטת הגר"א שיש קיום דאורייתא כל שבעה במצה, אבל אם לא מקיימים מצוה כל שבעה מה שייך לעשות מנהג זה הרי כבר מהיום הראשון אינו מקיים מצוה.
- ח** יש להסתפק אכל מצה בלא הסיבה שצריך לחזור ולאכול בהסיבה, וכאשר הלך לחזור ולאכול בסיבה הגיע רבו, האם צריך לחזור ולאכול, או שמכיון שעתה פטור אין עניין לחזור ולאכול מצה.
- ט** נייעור המרור. יש לשאול האם כ' בשו"ע ינער את החרוסת כדי שלא יהא הרבה חרוסת הרי בורר כאן פסולת מתוך האוכל?

KINDER TORAH

REMEMBER OUR CLOSENESS

Rabbi Simcha Grofman

I have an important message for the King.”
The guard at the gate scrutinized the messenger. After checking his credentials, he allowed him to enter.
“Go up (yaaleh) that road to the King’s palace. Then present yourself to the next guard.”
The messenger followed instructions.
“I have an important message for the King.”
The messenger passed this guard’s inspection, also.
“You may come (vi’yavo) into the King’s courtyard.”
At the courtyard he was met by another guard, who allowed him to reach (vi’yagia) the King’s inner chamber.
The big moment was at hand. The King looked up and saw him (vi’yeraeh). The messenger’s heart skipped a beat. Would the King look upon his message with favor (vi’yeratze)? He opened up his letter and read it to the King.
The King listened (vi’yishma) and took his words to heart (vi’yipoked). What did the letter say?

our Dearest and Most Beloved King. Please remember (vi’yizocher) the close relationship (zichronenu) that we once had, and how Your Majesty looked favorably upon us (upikdonenu). Please recollect the bris you made with our fore-fathers (vi’zichron avoseinu). Please recall Your Highness’ promise to send the redeemer (vi’zichron Moshiach ben Dovid avdecha). Remember Your Holy City of Jerusalem (vi’zichron Yerushalayim Ir Kod-shecha). And may the recollection of the entire nation of Israel (vi’zichron kol am-cha beis Yisrael) come before You (lifane-cha) for a salvation (lifleita), for good things (litova), to find favor in Your eyes (lichen). Be kind to us (u’lichessed), and have mercy upon us (u’lirachamim), and grant us long life (u’lichaim), and peace (u’lishalom) on this holy day.”

The King was moved by this emotional plea. The messenger continued.

Remember us Your Majesty (Zochreinu Hashem Elokeinu) on this day for good (bo litova). Look favorably upon us with a multitude of blessings and success (u’pokdeinu bo li’vracha), and redeem us for life (vi’nosheinu bo l’chaim). And by way of Your Majesty’s promise to save and have mercy upon us (u’vidvar yeshua vi’rachamim) have pity on us because You created us (chus). Favor us (vi’chaneinu), be merciful (vi’racheem oleinu) and deliver us. For our eyes look

to You (ki Alecha eineinu), for You are our Mighty King (ki Kel Melech) Who gives freely even to those who are undeserving (Chanun Vi’rachum Atta).

The messenger concluded his heartfelt plea. The King was moved by his sincerity. He recalled the close relationship that He once had with His subjects. He reviewed their many merits. And so, He had mercy upon them.

Mitzvos Are Forever

What did you get?”

“That Mitzri gave me all of his gold jewelry.”

“I got a sack of silver coins.”

“We’re rich! After all of these years of slave labor in Mitzraim, we are finally getting what we deserve.”

“Where is our leader Moshe? Why isn’t he taking spoils?”

The verse states, “Moshe took the bones of Yosef with him” (Shemos 13:19). The Tosefta (Sota 4:2) relates that the entire nation was busy gathering spoils from Mitzraim. Except for Moshe. He was busy with mitzvos. He was fulfilling Yosef’s directive to take his bones up out of Mitzraim. As the verse states, “The chochom leiv (wise of heart) will take good deeds” (Mishle 10:8). The Malbim explains this verse to mean that a person is constantly struggling with his yetzer hora. He wants to do mitzvos, which are good for him, yet his yetzer tries to trick him into doing aveiyros (sins). A wise hearted man overcomes this desire. One only takes what he truly wants, and the chochom leiv truly wants mitzvos. Therefore, he takes them.

The Keli Yakar offers a fascinating explanation of the words of the verse, “(Moshe took the bones of Yosef) with him”. What does a person take with him into the next world? Not his money. Nor his property. Only his mitzvos. That is the only thing that stays with him forever. Moshe took this mitzvah with him into eternity. Perhaps this is why Hashem presented Moshe with this particular mitzvah at that point in time. Because caring to the needs of the departed reminds us of that day when we will all be judged for our mitzvos. The Jewish people needed a reminder of what was truly valuable, at a time when they were chasing after the fleeting pleasures of this world. 🌟

To sponsor the weekly newsletter Leilu Nishmas A loved one, or to join the mailing list, Email: info@RHShul.org
info@rhshul.org - ישלח מייל ל - המעוניין להקדיש הגליון לעילוי נשמת או לרפואת וכדומה, או לקבל את הגליון בדוא"ל, ישלח מייל ל -
website www.rhshul.org • Midbar Sinai, Givaat Hamivtar, Yerushalaim • 0587162088
מדבר סיני גבעת המבטיר ירושלים